

Emnenr. 5.

Fylke: Hordaland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Foet

Emne: Valubering

Bygdelag: Angelstad skulekvinn
(i døgnytale: Dalem)

Oppskr. av: Lars Fossveit

Gard: Fossveit

(adresse): Foet pr. Tvedestrand

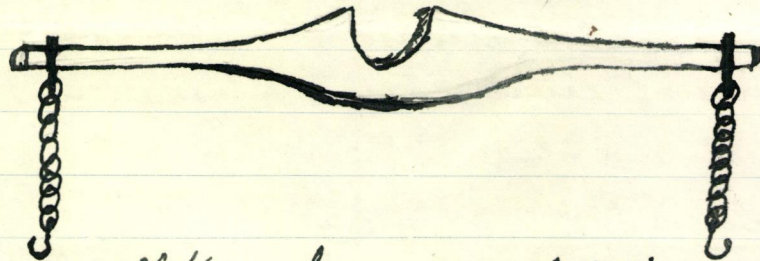
G.nr. 57 Br.nr. 17.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Leit åk til å brua 2 bøtter i bar
vare: bruk frå rekking gamsall tid
og brukast lenge stunder.
Dei åk og kjennar til her i bygda
ser slike ut omtrent:

Nokun har jarulekkjar, andre
har sær å feste krokane i.

Mi har kjt noko rustskib nemm
frå dei einstakende delene av åket.
Tre bøtter var noko ålengt i bruk
til ikking 1914. Tenno brukar fleire
tre bøtter når dei sander avfall,
sokler (skjeller) og anna til tussdyka.
Alle tre bøtter hadde vistnok jarulekk.
Bestemor til ei kune som var ca. 90 år
hadde fortald for barulekkant sitt at ho
i unge dagar frå ein gard (Lunde) hadde
bore vatn i sine så på den måten
at dei stakk sine stas gjennom hullet

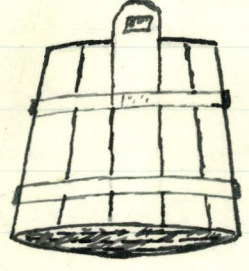
i kontene og bar saee mellom seg på oksleee. Det må also være ikring 150 år sidan no. Derimot har dei i seinare tid bare mjølkespenn på denne måten.

Bt. a. på den garden (Skjerkholt) der mor er fødd. Der hadde dei i hennar ungdom eit sennearffas som låg sine heit fjordtveig veg (2.5 km) frå garden.

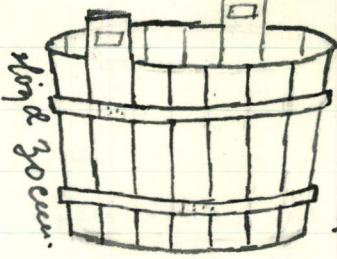
Når dei hadde mjølka, bar to spenna mellom seg ned til vatnet (Lona) ca 300 m. - og tilbake bar dei spennet frå nedre ~~del~~ ^{enden} av Lona ca. 300 m. fram til garden.

7 større sennearar brukte dei at dei på sine garden måtte kjøpe vatn. Då brukte dei helst siv sa (vass-siv) av tre. Var saene svakt stne fekk dei helst kommet eit kar. Sær finnst seene sennear plasser - og ser nok utvende slik ut;

Reis sa:

Rei balje:

lummål
bredt 60 cm.

lummål
bredt 50 cm

7 eldre tid var bænda sine heit fjoleee sameen, av hasselkvepper. De er det berre jernband. Baljene her er jernstet av den storleiken sine på teikninga.

Sæene var små på nokre på lite tvepp til stne kar sine tok ikring 200 liter.

eg her sjøls eit slikt kar med desse tvep.
mål: lummål tvepp 65 cm. over 75 cm. liggd 77 cm.

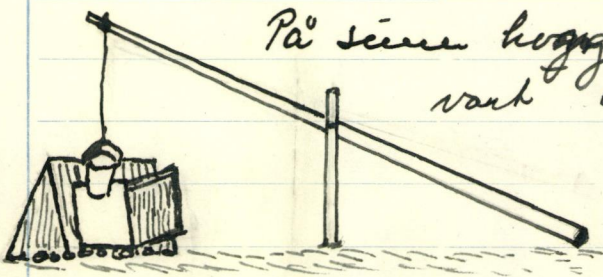
Det stemmer also ikring 180 liter.

Stod slike kar i fjaset og vart nyttå
 som vart betolden, kales dei gjerne
vass-så. Stod dei inni andre tuis
 og vart nyttå til kom eller mjøl
 - eller flatbrød, heitte dei best kar -
 eller folk måtte kjøpe vater i rektig
 turre smurar eller kalle vattrar, så var
 det på laugkjerre (fiskjules) i sine sømarer
 og på laugstede sine vintren.
 Påne var der oftast lotte til.

No er der innlagd springvater- eller
 pumper - på nesten halvdelene av gardane
 her. Dei andre heiter altså vater i
 brønnene framleis. Men vats vegne er
 best kort og lett. So det er ikkje vater
 i vegne for at kvinnfolka kann greie
 å bura to bøtta vater - og no mest til
 å bruke åk. Der er ikkje ingen regel
 i sine kvar skal bura vater. For kvinnfolka
 heime vart det vel oftast dei sine
 gjer vassvendinga. Ein er dei gættlemden
 og var anfall av galanteri sjøls sine sine
 bier på ei lita laugsees Puff.

Dei fleste heiser opp vatnet or brønn
 med ei stang med jærnkrok på.

Nokre stader var dei ei slik vippestang.

På sine hogg bøtta fast. På andre
 vart bøtta hekket i enepå
 kroker og sat
 med sine åk.

4

Springvaku har vore innlagd so tidleg
som i 1880-åra på nokre einstakkele
gardar. Det var då råyre av tre som
vart nytta. Det reiste'kje og sneake'kje.

No er det mest berre råyre av jarn
som er i bruk. Springvaku er jern
draemmer som alle vover om å veta
sauer. No isjener (1947) feik ei kull
grend - Nesgrenda ved Nesverk - lagt
inn vaku. ca. 25 teiser.

Og ikkje 10 kil - på Stornes - verk
vovnes knyttla til nokre Tmark.

NORSK ETHOLOGISK GRANSKING
adr. NORSK FOLKEMUSEUM
BYGDØY

697

NORSK ETNOLOGISK GRANSNING
ADR. NORSK FOLKEHELEDE
BYGDØY

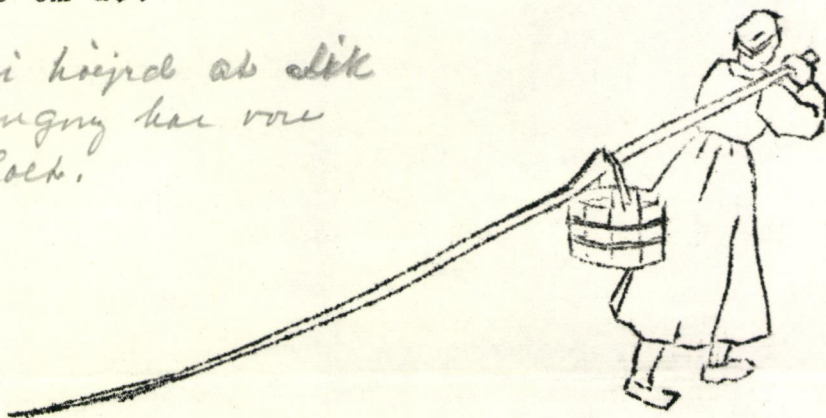
Ver gild og skriv svaret med blyant på same ark.

2618

Tilleggsspørsmål til nr. 5 Vannbæring.

I Tinn i Telemark har ein for eit par mannsaldrar sidan bore vatn på ei lang stong. Ein bar den eine enden over aksla, den andre enden drog ein etter seg på marka. Taret hekk på stonga bak ryggen at den som bar (drog). Ein liten mothake på stonga gjorde at handtaket på bøtta ikkje gleid. Stonga var såpass mjuk at vatnet ikkje skvampla over. Utanom denne opplysninga kjenner ein no denne metoden berre frå Värmland i Sverige. Det kan henda at det tidlegare har vore meir vanleg å bera vatn på denne måten. Hugsar nokon i Dykkar bygd noko om det ?

Svar: Har aldri høird at slik
vannbæring nokongno har vore
praktisera i Holt.

Tilleggsspørsmål til nr. 12.

Finst det noko opplysning om at ein brukar eller har bruka fiskebein og fiskehovud til brensel ?

Har ein bruka kumøkk til brensel ?

Ingen kjener til durslags brennings i Holt.
Noko høird annars at på mange kosta fiskebein
i gruva - åren - eller annars for å bli kvitt dei.
- heilt eller at katt eller hund hadde renska dei.

Lars Fosstveit,
Holt, Aurskog.